

La narrativa i el teatre

Diversos factors socials, econòmics i polítics molt complexos que ocorren al nostre país, des de començament del segle XVI fins arribar a mitjan segle XI, interrompen el normal desenvolupament de molts gèneres literaris, entre els

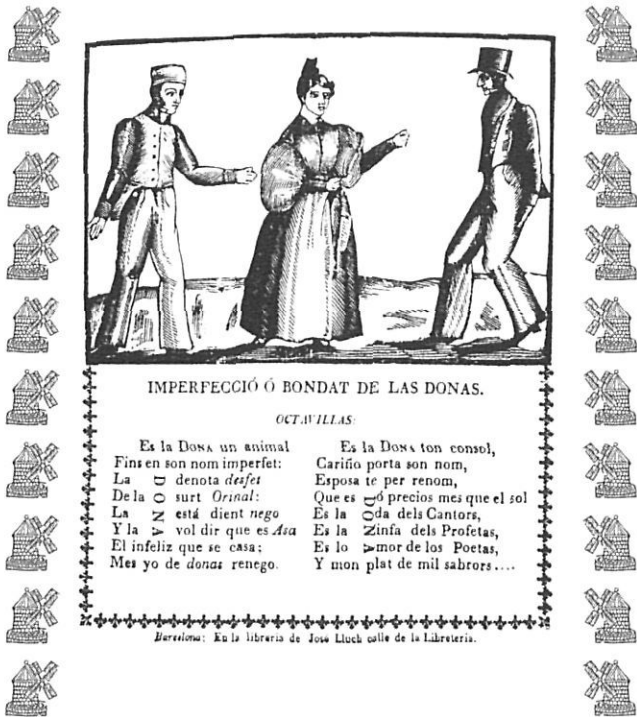
quals la narrativa i la novel·lística són potser els més afectats. Des del *Tirant lo Blanch* (1490) fins *L'orfeneta de Menàrguens* (1862), la producció catalana en aquest camp és aviat magre.

• Narracions, faules i vides de sants

Un dels primers incunables editat a Girona és la traducció catalana de *Paris i Viana* (1495), una novel·la cavalleresca amb un rerefons sentimental, molt divulgada durant el segle XV. Provenint potser de la biblioteca del monestir de Sant Pere de Galligans, s'ha conservat un conte de tradició oral d'influència francesa. Pel fons ideològic una mica amoral, d'esperit misogin, l'hem de vincular a la tradició medieval, una derivació d'un conte boccacià. El breu relat que fou copiat a començament del segle XVI a la nostra ciutat: *Els tres germans i el rei de França* narra el viatge de tres germans a la cort de Narbona a la recerca de la veritat. ¶ A les nostres comarques, la narració del *Viatge a l'infern de Pere Portes*, sobre uns fets que ocorregueren a un pagès de la vila de Tordera, episodi que podem datar a començament del segle XVI, s'ha conservat en diversos manuscrits. L'èxit d'aquesta obra que també hem vist en una còpia manuscrita setcentista de

Tossa de Mar fa que, al final del segle XIX, n'hi hagi una edició estampada a la nostra ciutat: *Verídica relació de un extraordinari fracàs que succeí a Pere Porter fill de la vila de Palautordera, ciutadà pagès del Bescomptat de Hostabrich, Bisbat de Gerona*. (Gerona: Imprenta y Llibreria de Tomàs Carreras. Ballesteries, 3, s/d.). ¶ La faula, narració en vers o en prosa d'un fet llegendari també arrelà amb força. De les famoses faules d'Isop, de les quals hi ha ja una versió catalana de 1550, n'ha arribat una edició setcentista, editada a la nostra ciutat: *Faules de Isop, filsof moral preclaríssim y de altres famosos autors. Corregidas de nou, è historiades ab major claredat que fins vuy se sian vistas. Preceheix la Vida de Isop, dividida en capítols, i en estampas representada*. (Gerona: Per Francisco Bro, Estamper, y Llibreter, en lo carre de las Ballesterias, s/d.). N'he vist també una edició estampada a Figueres (Matas y de Bodallés, 1842). ¶ Les vides de sants, extretes de llegendaris, també es transformen en material narratiu: *Vida, peregrinació y mort del benaventurat Sant Aleix, fill de Eufeniano, senador de Roma, ara novament Traduhida de Castellà en nostre vulgar Cathalà*. (Antonio Oliva, impressor, s/d). Una altra novel·leta de tema tradicional d'influència francesa és el *Partinobles*. De 1588 és la primera edició catalana estampada a Tarragona. En conec una impressió gironina: *Assí comensa la gran historia del esforçat cavaller Partinobles, Comte de Bles y apres fonc Emperador de Constantinopla. Novament traduhida de llengua Castellana en la nostra Cathalana y al ultim va anyadida una Decima burlesca* (Jaume Bro, impressor, s/d). Els catàlegs bibliogràfics recullen una edició estampada a Figueres a mitjan XIX. També n'he vist una edició estampada a Banyoles per Jacinto Sabater, romancista en 1846. *Pierres de Provença* és una altra novel·leta cavalleresca i sentimental, possiblement provençal, molt estimada pel públic europeu des del segle XV, que mereix una edició a la nostra ciutat: *La Història del noble i esforsat cavaller Pierres de Provença, y de la gentil Magalona filla del Rey de Nàpols*, etc. (Girona, Bro, s/d).

IMPERFECCIÓ Ó BONDAT DE LAS DONAS.

OCTAVILLAS

Es la DONA un animal	Es la DONA ton constel,
Fins en son nom imperfet:	Cariño porta son nom,
La DONA denota desfet	Esposa te per renom,
De la DONA surt Orinal:	Que es ó precios mes que el sol
La DONA está dient nego	Es la DONA dels Cantors,
Y la DONA vol dir que es Asta	Es la DONA Zinfa dels Profetas,
El infelz que se casa:	Es lo DONA Zimor de los Poetas,
Mes yo de donas renego.	Y mon plat de mil sabrors....

Bercelona: En la libreria de Jose Lluich calle de la Libreria.

Romanço sobre imperfecció o bondat natural de les dones.

EN GERONI Y LAS CRIADAS.

En Geroni era casat,
Y encor que pobre y tenia
Molta quitalla, xvija
Molt fells y regalat
No hiba tan bé engresat
A dotze o tretze criadas,
Que per ell ombrafacada
D'entre pat' era solle,
Assí se l'volhan fe
D'entre coses sigadas.

L'altre la donada va,
L'altre pa, l'altre cal,
Ista blana ius demes,
Altres lo que no coll di,
Fins que xaren el poder
Que aquell home era casat
L'obstanto d'un plegar
Supra que al caser l'volavan,
Las criadas l'volavan
—No t'obstanto, toty mes quora.

Bercelona 1867.—Imp. de Ramirez y C.ª, pasaje de Escudellers, núm. 1

Romanço sobre la figura d'en Geroni o el casat infidel.

• Teatre nadalenc, passionístic, hagiogràfic i profà

La història del teatre català encara està per fer. Disposem d'estudis generals i de bones monografies particulars d'autors com Milà i Fontanals, Francesc Curet, Xavier Fàbregas, Josep Massot i Muntaner, Josep-Sebastià Pons, Josep Romeu, Antoni Serrà Campins, i molts altres, però que no abasten tota la riquesa d'aquest gènere, atès que l'inventari d'obres i d'autors i de la societat que hi havia darrere presenta encara molts punts sense estudi. Atenent a les seves particularitats dramàtiques, com a gèneres literaris, el podem ordenar en cicles: nadalenc, passionístic, hagiogràfic, profà, etc., sense oblidar tot el cerimonial medieval del cristianisme, les festes públiques viscudes al carrer en ocasió de grans esdeveniments (bodes reials, natalicis, commemoracions militars, etc.). Ja en 1442 foren prohibits a Mallorca la representació d'«entremesos», perquè eren espectacles deshonests. ¶ Fora de l'església, les festes més representatives eren les de Corpus. Mentre el seguici passava per les places i carrers de Girona es representaven petits entremesos com el *Sacrifici d'Isaac* (1537); *San Inés*, *El somni i venda de Josep* (1538), *El sacrifici d'Isaac i la Casta Susanna* (1541), *Els quatre màrtirs* (1537), aquesta darrera a la capella de San Salvador, a la Torre Gironella, on se suposa que van ser martiritzats. ¶ A partir del segle XVI, Catalunya pateix tota mena d'interferències exògenes en el seu sistema polític, social, econòmic que també afecten la llengua i la literatura. El teatre popular igual que el cançoner o el romancer és, però, un fet unitari que perviu entre les classes catalanes més allunyades de les capes dirigents. En els llibres de memòries de Jero-

ni Pujades, Jeroni de Real, en els manuals d'acords de moltes corporacions locals, en les *Memòries d'una família pagesa: els Anglada de Fonteta* (Segles XVII-XVIII), editades per Santi Solé en 1994, hi ha un seguit de notícies curioses sobre festes públiques i parateatral, importants en la vida d'una comunitat pagesa o urbana. ¶ Pel que fa al teatre representat a les nostres comarques des de mitjan segle XIX en escenaris estables, darrerament s'han editat petites monografies que, un cop estudiades, donen fe d'alguns intents mai no prou sostinguts de representar pastorets, passions, sainets, entremesos en català al costat d'una línia majoritària de teatre castellà. Destaco els treballs d'Alexandre Cuéllar i Basols, *El Teatre Principal d'Olot* (Ajuntament d'Olot, 1983); Joaquim Danés i Llongarriu, *Els pastorets d'Olot. Sarsuela nadalenca en quatre actes i en vers* [...] amb un resum sobre l'origen dels nostres pastorets (Edició del cenetenari dels «pastorets» d'Olot, Aubert Impressor, 1980); DD.AA., *Història del teatre a Figueres 1816-1991* (Figueres, 1991); DD.AA., *Història del teatre municipal a Girona, (1709-1985)* (Ajuntament de Girona, 1985); Lluís Molinas i Falgueras, *El Teatre a Palafrugell, àlbum-recull* (Ajuntament de Palafrugell, 1987); Núria Sabat Ortiz, *El teatre d'aficionats a Palafrugell* dins *Estudis del Baix Empordà*, (núm. 8, 1989, Publicacions de l'Institut, Sant Feliu de Guíxols, 1989, pàg. 155-217).

• Els pastorets

El «Cicle Nadalenc» recull les manifestacions de la pietat popular i de la litúrgia emotiva que gira a l'entorn del naixement de Jesús i l'adoració de l'infant pels pastors i els Reis

MATRIMONIO DEL DIA.

Vamos no gruñas lolita.
Tu ama te dará un chocho.
Una rosquilla. un vizocho.
Que hermosa eres perrita!...
— Y la pobre colorrita?
— Calla tonta tienes celos;
Ya te daré caramelos,
Pues bien sabes que te quiero;
Juan, hay, mira tu sombrero,
Van á dejarlo sin pelos.

Tu poca fecundidad
Tiene la culpa Cleofé,
Que otra arca de Noé.
Sea esta casa en verdad.
— Calla Juan, que iniquidad!...
No me culpes solo á mí,
Acaso sabes tú dí,
Si la culpa es tuya ó mia:
— Tengo motivos Maria
Para achacártela á ti.

Se halla de venta en casa Miguel Sala, calle de Copons, núm. 7.

Romanço sobre la infelicitat del matrimoni.

LA TUNYINESA

Tunyina fresca y salada
veniu, rosses á compra;
líneh la flor del bacallá
la nata de l' arangada.
Acabeumlo, que me agrada
contentarvos de bon grat:
saytó que ara arribat
de Galicia au... un . 5 . itot .
feume, noyas, guanyá l' dot
en que l' tanga ben guanyat.

Molts diuhen que fan pudó
totas las bacallanera-
sia de barla ó de veras
a mi poch m' importa aixó.
(Pues no acostumo jo
imitr aquellas xatas
que figis ó be patatas
pasan dormin nit y dia)
cuant tota la floquera
fins me besa las sabatas

Larís.

Romanço costumista sobre una venedora de peix al mercat.

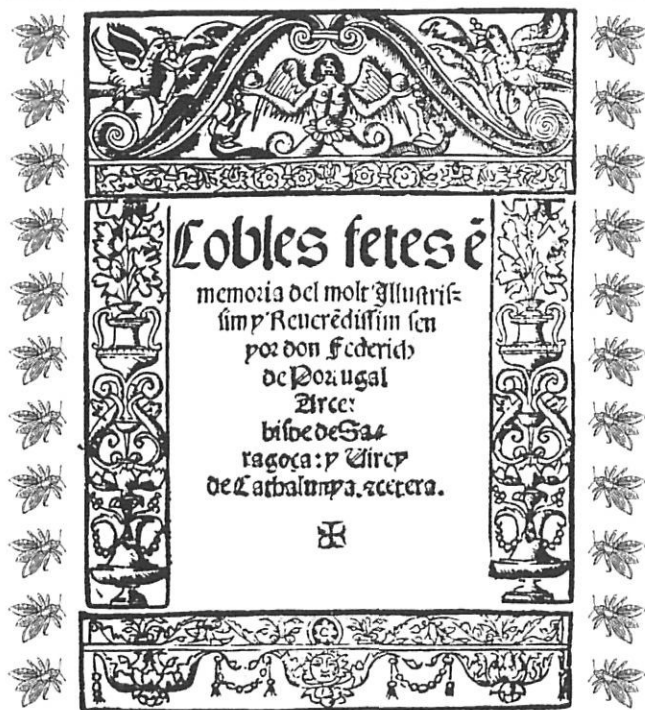
Mags. A més dels pessebres vivents, la cançó festiva i el villancet sacre que gaudeixen d'una gran popularitat, hi ha també una tradició escènica molt arrelada a casa nostra en escenaris públics i privats. Moltes vegades s'han muntat com a espectacles didàctics i edificants en parròquies i en locals de congregacions religioses. Els entremesos medievals i les representacions testimoniades des de final del segle XVII són molt populars arreu dels Països Catalans, en una línia culta i una altra de popular, de vegades fins i tot amb matisos irreverents quan entra en escena la figura prolecta de Sant Josep. De fet són evolucions de l'antic drama litúrgic o de l'ordo prophetarum, l'adoració dels profetes. ¶ Francesc Carreras Candi publicà al «Butlletí de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona» (1921-22) *Lo passament de la Verge Maria*, un fragment d'una representació nadalenca del segle XV, provinent de Sant Hilari Sacalm. A la impremta Grasés de Girona s'editaren uns pastorets en castellà, *Los Pastorcillos o sea el nacimiento del hijo de Dios, autosacramental en 4 actos, recogido y ordenado de los antiguos autos impresos, y modernos manuscritos, que se han recopilado hasta el dia* (Girona, 1843, 94 pàg.). La lectura d'un llibre col·lectiu, *Pastorets a Girona* (Girona, 1990), ens ha permès conèixer la història exhaustiva d'aquestes representacions a la nostra ciutat. A Olot, des de 1868, es representaren en castellà *Los pastorcillos de Belén*, originals d'Eduardo Hidalgo Sánchez. Més tard sofriren arranjaments de mans d'Antonio Molinas i passaren a dir-se *El nacimiento del Salvador o la redención del esclavo* (1888). En 1962, Joaquim Danés i Llongarriu en fa la versió catalana. De teatre de pastorets en castellà, també se n'ha representat a Ripoll i Banyoles. ¶ En el moment d'escriure aquestes

ratlles (desembre de 1995), he recollit una llista de les representacions nadalenques anunciades a la premsa (*El Pint*, 16-12), a les quals hom pot assistir-hi des de Nadal fins a la festa de Reis. Tot i el perill de deixar-me'n algunes, anoto representacions de pastorets i de pessebres vivents a les localitats d'Anglès, Arbúcies, Castell d'Aro, Bàscara, Besalú, Brunyola, Campdevàrol, la Cellera de Ter, Cornellà, Figueres, Fontcuberta, Fornells de la Selva, Girona, Joanetes, la Bisbal, Llagostera, Llançà, Llers, Lloret de Mar, Montagut, Olot, Palafrugell, Pals, Porqueres, Port-Bou, Puigcerdà, Ridaura, Ripoll, Sant Joan de les Abadesses, Sant Llorenç de la Muga, Santa Pau, Sarrià de Ter, Sords, Tossa de Mar, Vallfogona, Vilartagues, Vilavenut, etc. Com es pot veure, la continuïtat del gènere fa que aquest espectacle secular gaudeixi de molt bona salut. ¶ Seria interessant examinar els textos sobre els quals es basen aquestes representacions.

• Cicle de passió i veterotestamentari

El primitiu drama litúrgic, primer en llatí i més tard en català, el cant de la «Sibil·la», ja es representava a la nostra ciutat durant el segle XV. El tema de l'anada de les «Maries al sepulcre» durant el matí de Pasqua, la «resurrecció», els «set pecats capitals», la «conversió de la magdalena», la «temptació del Senyor» representats, en vulgar, mostren el desig de l'església de fer el missatge evangèlic més universal. També s'ha atribuït al monestir de Ripoll un altre grup de drames, quan en realitat pertanyen a la catedral de Vic. ¶ Durant el segle XVII, a més de «representacions al viu» de la passió i del «davallament de la creu», tenim abundants notícies d'escenificacions

**Escreuia Galero fuster les presents Cobles
noues de la crich crach jura mèt ab altres
cançons molt gracioses p'prechs dalgús
amichs y amigues é lany AD. B. L. vi.**

Lacrib crach
lacribquera

En aquell gran temps palat
quant yo trist iouenet era
de fet me posi a feruir
vna molt gentil dozell
lacrib crach

Eper fertan r'prudenc
tore moderen torauella
mas yo foil perdut bamos
de totes coses mere's
lacrib crach

Eferam vntayo papal
y vncos calles ab biaguella

posim en gotnet barmell
y alcol vna gran esquella
la crich crach

En alppo repun foldne
y vna gren capa eb trepella
escafpine en blanquina
y en baret de gironella
lacrib crach

Estull apies per namozarla
vna dolça musiquella
de tronpina y cornicón
y rabuets de godella
lacrib crach

Eflautes y tarbores
y vncos de gran marauella

Romanços del segle XVI de la col·lecció d'imatgeria popular de l'Arxiu Municipal de Barcelona. Procedent de la col·lecció de Marian Aguiló.

de teatre veterotestamentari i de la passió a les nostres comarques. Els permisos atorgats per la Cúria eclesiàstica gironina que centralitzava i tenia sota control aquestes funcions són una font fiable d'informació per avaluar la geografia on es representaven. Sabem els dies i els títols de les peces, però en canvi no ens han arribat els textos de les obres. A tall d'inventari, en donem la relació d'unes quantes: ¶ 1613-1614 - *Les Planes*: llicència per a representar (l.p.a.r.), el dijous Sant, la *Història de la Cena de Nostre Senyor*, obra corregida per Reginald Poch. 1616-1617 - *Sant Llorenç de la Muga*: L. a Bartomeu Vilar, p.a.r. el dia de Sant Joan la *Historia llamada de la degollation de San Juan Bautista* 1616-1617 - *La Bisbal*: L. a Hilarió Fina, apotecari de la Bisbal, p.a.r. *El passo del santíssimo sacramento del altar* (els interlocutors són: Fe, Entendimiento, Razón i Ignorancia). 1618-1619 - *Sant Llorenç de la Muga*: L. a Montserrat Pous, p.a.r. la *Historia de Santo Tomás de Aquino*. 1621-1622 - *Cementiri de Lladó*: L.p.a.r. *El loco cuerdo*. 1621-1622 - *Navata*: L.p.a.r. la *Tragicomedia del felice alumbramiento, vida y martirio de las gloriosas santas vírgenes Justa y Rufina*. 1632 - *Crespità*: L.p.a.r. el *Davallament de la Creu* el dia de Dijous Sant davant de l'altar major, i l'endemà durant la processó de la Puríssima els *Misteris de la Passió de Christo*. Notem que encara es representa dintre d'un clos sagrat. 1643 - *La Jonquera*: L. a Antoni Gadilla, ferrer de la Jonquera i altres companys p.a.r. *La comedia de Sant Amerio, abat de la villa de Banyolas*. 1645 - *Juïà*: L.p.a.r. la *Victoria Christi*, impresa a Barcelona en 1645, edició de la qual no hem sabut trobar cap exemplar. 1664 - *Calonge*: L.p.a.r. el misteri del Naixement la nit de Nadal, amb hàbits pastorils. 1665 - *Sant Dabnai*: L.p.a.r. la *Tragèdia de la Mort i Passió del Fill de Déu* composta per Joan

Baptista Miró, natural de Lleida. 1665 - *Santa Cristina d'Aro*, de fer ballar *cavallets* a la processó del Roser. 1667 - *Sords*: L.p.a.r. *La comèdia de Sant Mer, abat de Banyoles*, composta per Felicià Tarrats, rector de Terradelles. ¶ Coneixem també una passió del segle XVII conservada a la Biblioteca Nacional de Madrid. Un fragment d'aquest text, el *Sant Sopar*, es representava a Sant Esteve d'en Bas. El folklorista Cels Gomis va assistir en 1894 a una d'aquestes representacions. Un canonge de la catedral de Girona, Sixt Veray, ens ha deixat una passió manuscrita de final del segle XVII, que roman inèdita. Del segle XVIII posseïm dos manuscrits passionífstics provinents de Tossa de Mar, un de Figueres i un, de començament del XIX, de Sta. Coloma de Farners. A la Biblioteca Municipal de Girona hi ha la còpia d'una *ressurrecció* del segle XIX. Pel que fa als impressos, el text més conegut és el setcentista atribuït al trinitari Antoni de Sant Geroni, que s'ha anat escenificant durant tot el segle XIX com és en el cas de Mieres. Fragments d'aquesta passió formaven part de la passió representada a Verges. El text reimprès a Girona, a partir d'una impressió vigatana molt coneguda, és la *Representació de la Sagrada Passió y Mort de nostre senyor Jesu-Crist. Novament corregida y regulada conforme a los quatre Sagrats Evangelistes y sobre ells los Interperetes, nos ensenyen de aquesta may ben ponderada finesa. Per lo M.R.P. Fra Anton de Sant Hieroni, Predicador en el Convent dels Pares de la Santissima Trinitat Descanzos de la Ciutat de Barcelona. Va enyadit al principi, la Conversió de la Magdalena. La entrada de Christo a Jerusalem, lo despediment de Jesús y Maria, y al ultim la Triumfant Resurrecció de Christo Senyor Nostre, que amb fervorós y Christià zel han representat alguns Devots en la casa dels Comuns de la ciutat de Vich en lo any 1773.*

Boixos sols que les impremtes tenien de fons i que utilitzaven per a capçaleres de romanç.

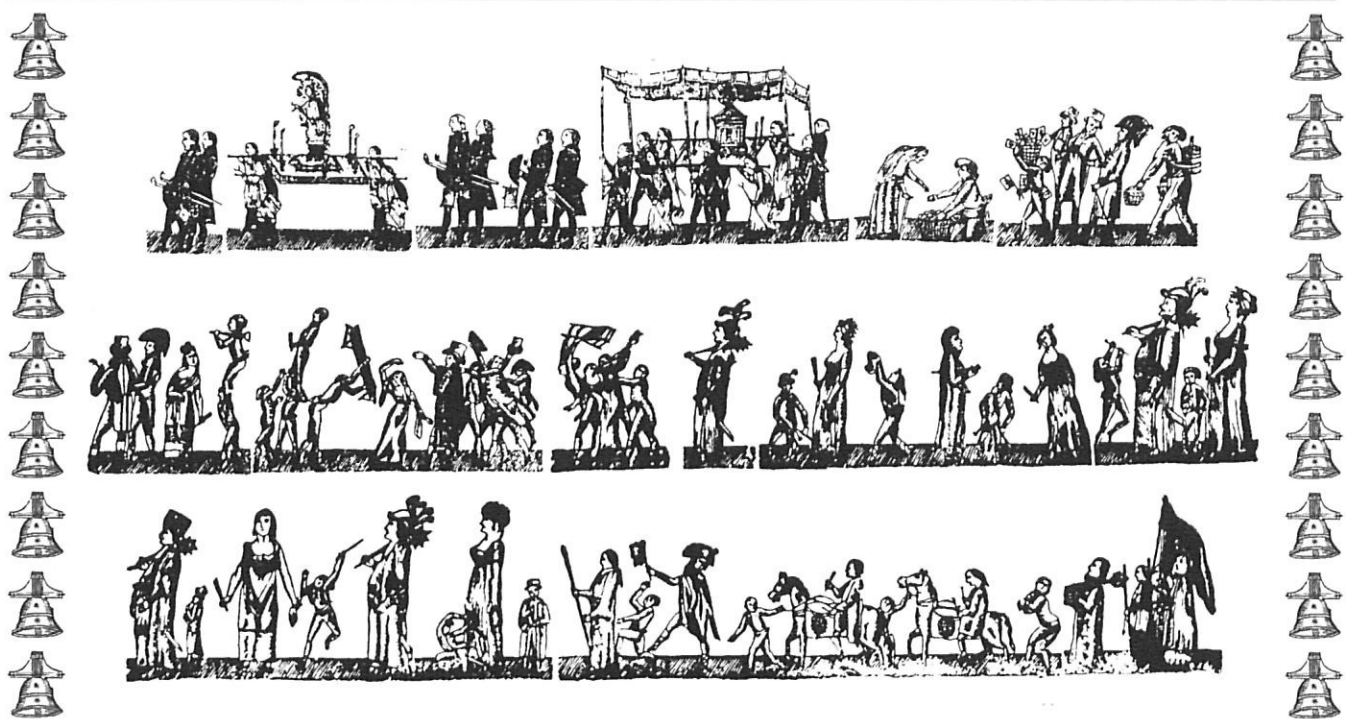
(Vich: Per Josep Tolosa, y reimpresa en Gerona per Joseph Bro estamper del Rey). Enric Mirambell va publicar un inventari setcentista de la impremta de Josep Bro. Entre els llibres hi havien emmagatzemades figuren: *Sis centas passions de Vich o presas en quart; una rayma y mitja de Passions vellas y novas en setsé; setse Passions de Reus en dotsé que se han de igualar*, fet aquest que demostra la popularitat d'un gènere molt arrelat. ¶ A Figueres, a mitjan segle XIX, s'imprimeixen també dues relacions de la Passió. Sabem també que a la capital empordanesa i a la Jonquera s'hi feren representacions teatrals al llarg del segle passat. Els impresos que hem vist són: ¶ *Gran tragèdia de la passió y mort de Jesu-Christ Nostre Senyor. Edició arreglada per a representar-se. Aumentada ab la conversió de la Samaritana, y ab la triumfant Resurrecció.* (Figueras, Imprenta y llibreria de Joan Hereu. 1869, 72 pàg.). *La passió y mort de N.S. Jesucrist. Drama sacro en 5 actes, arreglat novament per a poder representarse en el teatro. Edició completa ahont s'hi trovará la Conversió de la Samaritana, y essent nova y de més efecte la escena del Braseret. Y acabant ab la Triumfant resurrecció de Cristo Senyor Nostre.* (Figueras, Imprenta y llibreria de A. Garbimatas, carrer Nou, núm. 11, 1878, 61 pàg.). El drama de la passió també es representava a les Planes, Baget, Tossa de Mar, Ruplà, Sant Hilari Sacalm, Banyoles, Girona, etc. El 17 de març de 1935 s'estrenava a Figueres el drama sacre *INRI* de mossèn Agustí Burgas. ¶ La Passió de Verges, amb les escenes de la Passió a la plaça del poble, és potser la romanalla millor conservada del nostre antic teatre medieval. La famosa «Dansa de la Mort» s'havia representat també a Perpinyà i a Ruplà. D'aquest darrer poble, Carles Bosch de la Trinxeria ens aportà el seu testimoni personal que va publicar a *Recorts d'un*

excursionista. A hores d'ara, durant Quaresma i Setmana Santa, són molt nombrosos els pobles que han celebrat o celebren el drama de la Passió (Girona, Quart, Sant Climent Sescebes, Sant Hilari Sacalm, etc.). Més enllà del valor literari i la posta a l'escena, aquestes representacions perviuen com a reclam turístic. ¶ Relacionats amb aquest tema, també ens han arribat molts impresos, cobles i narracions en vers sobre la passió i mort de Jesucrist, que ara seria prolix de detallar.

• Teatre profà

El 29 de gener de 1492, a la plaça de Sant Pere a Girona, se celebrà en commemoració de la conquesta de Granada pels Reis Catòlics, l'escenificació de la «presa de la ciutat d'Alfama o Alhama», en la qual dos bàndols de moros i cristians donaven vida a una epopeia militar. No sabem si a més de la mímica i el gest, hi havia textos recitats o dialogats. No posseïm gaires notícies sobre representacions de teatre profà (entremesos o sainets) a les nostres comarques. Al final del segle XVIII a Sant Andreu del Torn s'escriu l'*Entremès del ball dels ermitants* que és molt interessant des del punt lingüístic i escènic. A la Bisbal s'edita una altra obreta popular molt coneguda, el *Sainet xistós de un aprenent sabater, afamat, xarayre y burleta*, (Pere Malmó, 183...?). ¶ A Girona té molt d'èxit una sarsuela catalana, *De sastret a concejal* (1891), i el *Sainet nou de'n Saldoni y la Margarida* (s/d), que el trobem repetidament reeditat a totes les impremtes de Catalunya. En 1833 desapareix el monopoli que gaudia el Teatre de la Santa Creu. El reforçament de la burgesia, a final del segle XIX, possibilita la creació d'uns teatres estables a les principals viles de les nostres

Primer full de la processó del Corpus.

comarques. Aquesta, però, és una línia sobre la qual no s'ha treballat gaire. És sabut que es representaven —com una concessió al gran públic— entremesos catalans enmig dels entreactes d'obres cultes, representades en castellà. ¶ En 1842 s'inaugura el *Teatro de la Villa* a Banyoles en una antiga església dels pares Servites que havia estat rehabilitada. En 1861 ja hi havia una xarxa de teatres estables a la província de Girona. Pedro Martínez Quintanilla, al seu llibre *La província de Gerona. Datos estadísticos* (1865), dóna en quadre sinòptic la llista de 14 locals on es feien representacions dramàtiques, òperes i sarsueles amb un total de 6.129 localitats i 504 representacions. Segons aquest autor, els locals més importants eren els de Girona i Figueres. A Sant Feliu de Guíxols hi hagué també escenaris estables. En 1883 es clausurà el *Teatre Alsina* (1843-1883) perquè amenaçava ruïna. En 1885 es construí a la carretera de Girona el *Teatre Goula*, antic saló Roca. A Palafrugell des de mitjan segle XIX hi havia un teatre estable amb una cabuda d'unes 300 localitats. En 1862 es van fer al *Teatro de Amigos* 12 representacions dramàtiques, segons una relació que l'ajuntament de la vila envià al governador civil de la província.

• Teatre hagiogràfic

És el que traça la vida, el martiri, la mort i l'ascensió al cel d'un sant que és exemple i mirall de conducta per a tots els cristians. La seva posta en escena solia coincidir amb la festa patronal d'un poble, a una ciutat que el tenia sota la seva advocació. ¶ Una obra sobre *Sant Asciscle i Santa Victòria* del segle XVI, si hem de fer cas a les rúbriques del text, és potser una de les més

antigues representades en castellà a les nostres comarques: *Vida y traslación de los bienaventurados San Acisclo y Santa Victoria mártires. Comèdia famosa en la qual se representa la vida de los Gloriosos mártires san Acisclo y santa Victoria*. A la pàgina 150 diu: «Esta comèdia fou representada en Sant Salvador de Breda lo die 26 de juliol, die de santa Anna, de 1615. Acabada: Vuy, als 14 jener 1777, jo Joan Domènech, pagès de Millàs, dit die he acabada de traslladar la present vida y Comèdia». La Consueta de Sent Eudald i de Santa Àgata es representaren a Sant Joan de les Abadesses «en lo mes de abril de 1549, com una altra mostra d'un teatre devot molt extès. ¶ La història del fill pròdig, ja present en les *Consuetes Mallorquines* (peces 13 i 14 del manuscrit 1139 de la Biblioteca de Catalunya), és una de les obres més representatives del gènere veterotestamentari, potser perquè el tema i l'argument de la paràbola eren de bon escenificar en el context d'un teatre doctrinal i pedagògic. A l'*Arxiu Històric de Palafrugell* hi ha un manuscrit de l'obra en sis actes que ha estudiat Rosa Maria Àngulo Velasco, sense, però, editar-ne el text. F.T. y M., inicial d'un prevere, que no he sabut identificar, va publicar en 1887 a la vila d'Olot, *Lo fill pròdich, drama bíblich-moral en quatre actes y en vers* que va dedicar a Jacint Verdaguer. La impremta Llach de Girona també va imprimir a l'any 1900 una obra basada en aquesta figura bíblica: *Lo fill pròdich. Comèdia en sis actes*. El text és diferent de les altres obres sobre el mateix assumpte. La *comèdia de Sant Eudald* fou una obra representada, en castellà, a Montagut a començament del segle XVIII. De fet és una obra de 1652 «composta per un poeta de Barcelona per ordre de la vila de Ripoll —és fill natural de dita vila lo qui la compongut». En una nota marginal al manuscrit llegim: «se feu la comèdia de St.

Ab sa porra y xafarot.
Ab sa rodella y sa cota.
Diverteix á la gent tota,
Lo Gegant Estaquirót.

Ventall que reproduïx els gegants de la processó del Corpus, circumstància que el fa propi d'aquesta diada, en la qual era obligat que tothom portes ventall. Primèries del segle XIXè.

Eudalt a 3 octubre del any 1702, en la mateixa capella», possiblement dintre de la mateixa església. En aquest manuscrit hi ha també un altre fragment d'una *Comèdia sobre Sant Eudald*, composta per Francesc Monsart, mestre de Gramàtica de la vila d'Olot. L'obra restà inacabada per la mort sobtada del seu autor. Tomàs Raguer no especifica l'època ni la temàtica d'aquesta obra rudimentària. En 1731 hi hagué a Ripoll una altra representació de la *Comèdia de Sant Eudald*, segons s'esmenta en un llibre de la Secretaria de la Comunitat de Sant Pere de Ripoll. ¶ L'historiador Joaquim Danés i Torras en un dels capítols de la seva monumental *Història d'Olot* transcriu la relació d'unes festes celebrades el 3 d'agost de 1750 amb motiu de posar la primera pedra en l'obra d'ampliació de l'església de Sant Esteve d'Olot. En una d'aquestes processons que es feien pel carrer es representava una obra sobre Sant Esteve: ¶ «*Signó la calle Mayor hasta la fuente, que llaman del Conejo, de donde pasando por detrás de la Iglesia de la Virgen del Tura se dirigió a la calle de Santa Magdalena, en cuya plazuela en un altar, que ciertamente se mereció con especialidad el aplauso de todos, con máquinas de singular artificio se representaba con viveza el Martirio del Protomártir San Esteban. [...] entró en la plazuela que llaman del Camp d'en Mas, en la qual, bajando de muy alto un angel a un altar con diestras y artificiosas tramoyas, se manifestaba a todos muy natural el misterio de la Anunciación de Nuestra Señora*». ¶ Joan Radresa en *Retrats d'història local* (Butlletí del Casal del Montgrí, 1980) dóna compte de la representació a Torroella de Mont-

Full de figures per a representacions d'ombres xineses, corresponent a l'obra *Escenas de Carnaval*. Editat per l'imatger Llorens, de Barcelona.

grí, en 1758, de la *Comèdia de Santa Catalina*, obra del notari Andreu Sàbat. A més hi ha una referència a Joaquim Púbol, prevere que aquest any va transcriure el manuscrit del notari Sàbat sobre la història de Santa Caterina. ¶ A l'arxiu de la família Butinyà de Banyoles, del qui fou comediògraf i escriptor, Francesc Xavier Butinyà Hospital (1834-1898), autor de *La Venjança del màrtir* (1871), comèdia renaixentista sobre la figura de Sant Martíà, es troben diversos manuscrits de teatre profà i de sants. Com inèdites, destaco dues obres del segle XVIII, la *Comèdia de Santa Quitèria* i la *Comèdia Famosa dels esposos Sant Julià y Santa Basílisia, y de sos companys màrtirs, ab lo ben entès (la vida y martiri)*, acabada de copiar. ¶ No podia faltar una obra que portés als altars la figura de Sant Narcís. En un moment en què comença la història moderna de Catalunya i d'Espanya, s'estrena a la nostra ciutat una comèdia en castellà sobre aquest sant, que sembla que tingué molt d'èxit: *Comedia-trágica. El martir a traición y protector de su patria SAN NARCISO. Representada en el año 1800 por la vez en el Teatro de la Excema. é Immortal ciudad de Gerona. Compuesta por un devoto del Santo natural y vecino de la misma*. (Gerona, Imprenta y Librería de P. Torres, 1848). ¶ Hi ha també *La Famosa comedia de los venerables màrtirs Sant Síst y Sant Tou*. Es tracta d'una còpia, de començament del segle XIX, de la comèdia hagiogràfica de sant Sixt i sant Tou, patrons de Celrà. En l'últim foli llegim: *Esta comedia fue escrita por manos de Jayme Coll del lugar de San Martín Vell oy dia 23 setiembre de 1815*.

